

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Samorząd gminny wobec podwyższenia wieku obowiązku szkolnego : działania gmin zachęcające do wcześniejszego rozpoczęcia nauki w szkole

Author: Natalia Stępień-Lampa

Citation style: Stępień-Lampa Natalia. (2018). Samorząd gminny wobec podwyższenia wieku obowiązku szkolnego : działania gmin zachęcające do wcześniejszego rozpoczęcia nauki w szkole. W: M. Mazur, M. Kornacka-Grzonka (red.), "Komunikowanie lokalno-regionalne w dobie społeczeństwa medialnego. T. 2, Aspekty polityczne, społeczne i technologiczne" (S. 138-149). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Samorząd gminny wobec podwyższenia wieku obowiązku szkolnego Działania gmin zachęcające do wcześniejszego rozpoczęcia nauki w szkole

Local municipal government vs. the raising of minimum age in compulsory education

Measures taken by the local government to encourage earlier enrollment of children in schools

Abstract: The article characterizes the changes with regard to age in compulsory education, particularly focusing on the raising of minimum age, prompted by the Act of 29 December, 2015, which introduced amendments to the Education Act. Moreover, the article presents selected strategies of local municipal governments aimed at encouraging early enrollment in elementary schools among the parents of six-year-olds. Such measures undertaken by the municipalities were motivated by the negative consequences of the organizational and financial nature brought about by the raising of minimum age in compulsory education and compulsory kindergarten education. The article discusses measures implemented in Tychy, Kraków, Łódź, Poznań, Warszawa, Opole, Rybnik, Sosnowiec, Lublin and Łomża.

Key words: local municipal government, education, compulsory education, compulsory kindergarten education, the raising of minimum age in compulsory education

Jednostki samorządu terytorialnego w Polsce wykonują zadania, które wynikają z przyjętego przez państwo na mocy ustawy zasadniczej obowiązku zapewnienia powszechnej i obligatoryjnej edukacji każdemu do ukończenia 18. roku życia¹. Zadania te obejmują również organizację wychowania przedszkolnego, a podmiotem odpowiedzialnym za zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli (w tym z oddziałami integracyjnymi oraz specjalnych) i innych form

---

¹ Powinność ta została zapisana w art. 70 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

wychowania przedszkolnego² (o charakterze publicznym) jest gmina. Gmina ponosi też odpowiedzialność za zakładanie oraz prowadzenie szkół podstawowych i gimnazjów (w tym z oddziałami integracyjnymi)³. Oznacza to, że politykę oświatową państwa, zatem także wszelkie reformy podejmowane w sferze edukacji przez organy władzy centralnej, bezpośrednio realizuje samorząd terytorialny, a w szczególności samorząd gminny⁴.

1. Zmiany w zakresie wieku obowiązkowej edukacji

Szczególnie dużo trudności przysporzyły gminom trwające niemalże dekadę zabiegi mające na celu obniżenie, a następnie podwyższenie wieku obowiązkowej edukacji. Pierwotnie skierowanie dzieci 6-letnich do szkół podstawowych i objęcie 5-latków obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym zaplanowano na lata 2009–2012⁵. Zgodnie z założonym harmonogramem wszystkie dzieci 6-letnie miały rozpocząć edukację szkolną 1 września 2012 roku. Termin ten przesunięto jednak do 1 września 2014 roku, by następnie po raz kolejny go wydłużyć. Na mocy tzw. ustawy 6-latkowej, czyli nowelizacji ustawy o systemie oświaty uchwalonej w 2013 roku, w roku szkolnym 2014/2015 wszystkie dzieci urodzone w pierwszej połowie rocznika 2008 (od 1 stycznia do 30 czerwca) objęto obowiązkową edukacją szkolną. Z kolei rodzice dzieci z drugiej połowy rocznika (urodzonych od 1 lipca do 31 grudnia) otrzymali prawo wyboru – mog-

---

² Inne formy wychowania przedszkolnego obejmują punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego. Instytucje te sprawują nad dziećmi opiekę w wybrane dni tygodnia i w mniejszym wymiarze godzin niż przedszkola. Warunki ich zakładania i prowadzenia są mniej rygorystyczne niż w przypadku placówek przedszkolnych. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 roku w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. Nr 161, poz. 1080); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 czerwca 2011 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. Nr 143, poz. 839).

³ Szkoły podstawowe i gimnazjalne o charakterze specjalnym, jak również szkoły ponadgimnazjalne zakłada i prowadzi powiat. Zob. art. 5 ust. 5 i ust. 5a ustawy z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tj. z 2016 r. Dz.U., poz. 1943).

⁴ W niniejszym artykule scharakteryzowano zmiany wokół wieku obowiązkowej edukacji, a także przedstawiono wybrane przykłady realizowanych przez gminy przedsięwzięć, których celem było nakłonienie rodziców dzieci 6-letnich do posłania ich do klasy pierwszej szkoły podstawowej. Główne źródło informacji na temat podejmowanych przez gminy strategii stanowiły treści zamieszczone w serwisie internetowym Portal Samorządowy oraz na stronach urzędów poszczególnych gmin.

⁵ Działania te podejmowała koalicja Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego, która w latach 2007–2015 sprawowała w Polsce władzę, posiadając większość parlamentarną i tworząc trzy kolejne gabinety.

li je posłać do szkoły lub kontynuować wychowanie przedszkolne. Natomiast w roku szkolnym 2015/2016 w pierwszej klasie szkoły podstawowej uczyły się 6-latki (urodzone w 2009 roku) oraz dzieci 7-letnie z drugiej połowy rocznika, które uprzednio uczęszczały do tzw. klasy zerowej⁶.

Proces obniżania wieku obowiązkowej edukacji połączono z wprowadzeniem nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. W kontekście omawianego problemu przyjęcie nowej podstawy wiązało się ze zmianą sposobu prowadzenia wychowania przedszkolnego. W klasach zerowych od 1 września 2009 roku nie uczono już czytania, pisania ani liczenia. Umiejętności te były kształtowane dopiero w szkole podstawowej⁷. Oznacza to, że w dalszym ciągu nabywały je dzieci 6-letnie, z tą różnicą, że po przeprowadzonych zmianach (które stanowiło przyjęcie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego i obniżenie wieku obowiązkowej edukacji) miało to miejsce w pierwszej klasie szkoły podstawowej, a nie w zerówce.

Po wyborach parlamentarnych wygranych przez Prawo i Sprawiedliwość 16 listopada 2015 na czele Rady Ministrów stanęła Beata Szydło, a ministrem edukacji narodowej została Anna Zalewska. Jedną z pierwszych podjętych przez nowy rząd reform było podwyższenie wieku obowiązkowego wychowania przedszkolnego oraz wieku obowiązku szkolnego⁸. Ustawę, która przywróciła obowiązek szkolny dla dzieci 7-letnich i obowiązkowe wychowanie przedszkolne dla 6-latków, uchwalono 29 grudnia 2015 roku. Weszła ona w życie 23 stycznia 2016 roku⁹.

Na mocy ustawy z 29 grudnia 2015 roku od roku szkolnego 2016/2017 obowiązkiem szkolnym objęte zostały 7-latki, z kolei dzieci 6-letnie muszą odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub innej formie wychowania przedszkolnego. Ponadto w analizowanym akcie prawnym potwierdzono prawo dzieci w wieku od 3 do 5 lat do wychowania przedszkolnego oraz zobowiązano gminy do zapewnienia 4- i 5-lątkom warunków do realizacji tego prawa (od 1 września 2017 roku zobowiązanie to dotyczy również dzieci 3-letnich)¹⁰. W ustawie zagwarantowano także możliwość powtórzenia klasy drugiej dzieciom urodzonym w 2008 roku, które rozpoczęły edukację szkolną w wieku 6 lat, oraz możliwość powtórzenia klasy pierwszej dzieciom urodzonym w 2009 roku, które również poszły do szkoły jako 6-latki. Decyzję w tym zakresie mogli pod-

⁶ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2013 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 1265).

⁷ *Co warto wiedzieć o podstawie programowej?* Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2008.

⁸ Problem ten był poruszany już w trakcie kampanii wyborczych przed wyborami prezydenckimi i parlamentarnymi w 2015 roku. Wówczas PiS przedstawiło gotowy projekt ustawy regulującej tę materię.

⁹ Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 35).

¹⁰ Ibidem, art. 1, 6 i 14.

jąć rodzice poprzez złożenie do 31 marca 2016 roku na ręce dyrektora szkoły podstawowej odpowiedniego wniosku¹¹. W znowelizowanym prawie oświatowym znalazły się też zapisy, zgodnie z którymi do otwarcia oddziału klasy pierwszej na terenach wiejskich lub w miastach do 5 tys. mieszkańców wystarczy 7 uczniów, a na terenach miejskich 11¹². Dzięki temu zwiększone zostało prawdopodobieństwo odbierania przez dziecko edukacji w szkole znajdującej się nieopodal jego miejsca zamieszkania.

Podwyższenie wieku obowiązkowej edukacji zostało połączone ze zmianą podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla pierwszej klasy szkoły podstawowej. Nowa podstawa wychowania przedszkolnego zaczęła obowiązywać od 1 września 2016 roku, a kształcenia ogólnego – od 1 września 2017 roku. W wyniku zmiany programu nauczania do katalogu umiejętności, które dziecko powinno nabyć już w trakcie wychowania przedszkolnego, dołączono czytanie i pisanie (przygotowanie do pisania), jak również kształtowanie kompetencji matematycznych (na poziomie niezbędnym do rozpoczęcia nauki w szkole)¹³.

Zgodnie z szacunkami Ministerstwa Edukacji Narodowej z sierpnia 2016 roku liczba uczniów, którzy w roku szkolnym 2016/2017 mieliby odbierać edukację w klasie pierwszej, wyniosła około 210 tys. Około 74 tys. (18%) z nich miałyby stanowić 6-latki, a około 136 tys. (82%) dzieci 7-letnie, w tym 45 tys. uczniów miałyby kontynuować naukę w klasie pierwszej¹⁴. Według założeń MEN ponad 340 tys. (80%) dzieci 6-letnich powinno pozostać w przedszkolach. Łącznie w wychowaniu przedszkolnym w roku szkolnym 2016/2017 uczestniczyć miałyby około 1 mln 350 tys. dzieci¹⁵.

2. Negatywne dla gmin skutki podwyższenia wieku obowiązkowej edukacji

Przeprowadzone zmiany w zakresie wieku rozpoczynania edukacji implikowały negatywne konsekwencje dla samorządów gminnych. Po pierwsze,

¹¹ Ibidem, art. 9 i 11.

¹² Ibidem, art. 8.

¹³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. poz. 895); Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 roku zmieniające rozporządzenie zmieniające w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. poz. 896).

¹⁴ W momencie pisania niniejszego artykułu dokładne dane statystyczne w tym zakresie nie były jeszcze dostępne.

¹⁵ Ministerstwo Edukacji Narodowej: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/co-nowe-go-w-roku-szkolnym-20162017-najwazniejsze-informacje.html> [dostęp: 27.12.2016].

w związku z pozostawieniem 6-latków w klasach zerowych (najczęściej organizowanych przedszkolach) powstawało ryzyko niemożności utworzenia oddziałów przedszkolnych dla dzieci 3-letnich. Po drugie, podwyższenie wieku obowiązkowej nauki rodziło problemy związane z organizacją kształcenia w szkole podstawowej, a mianowicie spowodowało sytuację, w której uruchomiona została mniejsza liczba oddziałów klasy pierwszej, na co wskazują szacunki MEN. To z kolei mogło wpłynąć na brak wystarczającej liczby godzin dla nauczycieli i wymusić na samorządach redukcję etatów. Wreszcie po trzecie, podjęte przez PiS zmiany mogły mieć negatywne skutki o charakterze finansowym – wiązały się z uszczupleniem środków przeznaczonych na realizację zadań oświatowych.

Kwestię zmniejszenia funduszy na edukację podkreślali przedstawiciele gmin, zauważył ją również resort odpowiedzialny za oświatę¹⁶. W liście skierowanym do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w styczniu 2016 roku minister edukacji narodowej Anna Zalewska przyznała, że resort założył, iż z powodu podwyższenia wieku obowiązku szkolnego do 7 lat znaczna część 6-latków zostanie objęta wychowaniem przedszkolnym. To z kolei będzie się wiązało ze zwiększeniem wydatków oświatowych ponoszonych przez gminy w okresie czterech miesięcy (wrzesień – grudzień). Należy zauważyć, że w celu dofinansowania zadań w zakresie wychowania przedszkolnego gminy otrzymują dotację celową z budżetu państwa, a na pozostałe wydatki z zakresu edukacji samorządom przekazywana jest część oświatowa subwencji ogólnej. Minister A. Zalewska w piśmie do samorządowców poinformowała, że zwiększona zostanie wcześniej ustalona kwota tej dotacji – z 1 305 zł do 1 370 zł¹⁷. Niemniej jednak wartość ta jest znacznie niższa niż wysokość subwencji oświatowej (części oświatowej subwencji ogólnej), która przypada na jednego ucznia (ok. 5 300 zł)¹⁸. W związku z negatywnymi dla samorządów gminnych konsekwencjami finansowymi podwyższenia wieku obowiązkowej edukacji MEN podjęło prace nad objęciem

¹⁶ Związek Gmin Wiejskich wyliczył, że podwyższenie wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego wywoła niekorzystne dla samorządów obniżenie wysokości przekazywanej im subwencji oświatowej o ok. 1,6 mld zł, a także spowoduje zwiększenie wydatków związanych z prowadzeniem przedszkoli. Zob. Portal Samorządowy: <http://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/zgw-rp-znp-reforma-oswiaty-to-wspolny-problem-samorzadow-i-nauczycieli,76571.html> [dostęp: 27.12.2016].

¹⁷ Ministerstwo Edukacji Narodowej: <http://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/01/list-minister-edukacji-narodowej-do-wojtow-burmistrzow-i-prezydentow-miast.docx> [dostęp: 27.12.2016].

¹⁸ Wartość ta w przypadku niektórych uczniów może być wyższa, zależy bowiem od typu i specyfiki szkoły lub potrzeb ucznia. Łączna kwota subwencji wyniosła 41,5 mld zł, z czego 41,3 mld zł rozdzielono między samorzady, reszta (0,4%) stanowiła rezerwę. Zob. Serwis Samorządowy Polskiej Agencji Prasowej: http://samorząd.pap.pl/depesze/wiadomosci_centralne/163043/5-278-1-zlotych--Jest-ostateczna-kwota-czesci-oswiatowej-na-ucznia-w-tym-roku [dostęp: 27.12.2016]. Zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 grudnia 2015 roku w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016 (Dz.U. poz. 2294).

subwencją oświatową od 1 stycznia 2017 roku dzieci 6-letnich uczących się zarówno w szkole, jak i w przedszkolu¹⁹.

3. Działania gmin na rzecz zwiększenia liczby 6-latków odbierających edukację w pierwszej klasie

W efekcie podwyższenia wieku obowiązkowej edukacji w pierwszej połowie 2016 roku w związku z prowadzoną rekrutacją do przedszkoli i zapisami do szkół podstawowych część samorządów gminnych rozpoczęła działania, których celem było nakłonienie rodziców 6-latków, by posłali swoje dzieci do szkół. Podjęte w tym zakresie zabiegi można podzielić na cztery rodzaje:

- 1) instrumenty o charakterze informacyjnym;
- 2) środki finansowe;
- 3) zachęty rzeczowe;
- 4) świadczenie usług na rzecz dziecka i jego rodziców.

Większość gmin, które decydowały się na tego typu działania, w przyjętej przez siebie strategii promującej kształcenie w szkole podstawowej nie ograniczała się do mechanizmów zawartych w jednej ze wskazanych grup. Przeważnie tworzone kompleksowe programy skierowane do 6-latków i ich rodziców.

Wśród wybranych przez gminy sposobów agitowania dominowały akcje informacyjne (prowadzone m.in. w mediach lokalnych, Internecie oraz placówkach oświatowych), dni otwarte w szkołach (zarówno dla dzieci, jak i dla ich rodziców), spotkania z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych. Samorządy często wskazywały na lepsze warunki nauki w mniej licznych klasach, a także podkreślały, że placówki szkolne są dostosowane do potrzeb dzieci 6-letnich²⁰.

Kampanię informacyjną w celu przekonania rodziców 6-latków do wyboru edukacji szkolnej przeprowadziły m.in. Tychy. Została ona zatytułowana „Jestem za mądry już na przedszkole! Świetnie odnajdę się w tyskiej szkole”. Jak podkreślała zastępczyni prezydenta miasta ds. społecznych, w ten sposób Tychy powróciły do akcji informacyjnej, którą z powodzeniem zrealizowały kilka lat temu, gdy obniżono wiek obowiązkowej edukacji. W ramach kampanii wskazywano na zalety wcześniejszego rozpoczęcia nauki w szkole w roku szkolnym 2016/2017, w tym zwłaszcza na mniejszą liczbę uczniów, co wpłynie na mniej

¹⁹ Projekt rozporządzenia regulującego tę materię w listopadzie zamieszczono na stronie MEN. Zob. Ministerstwo Edukacji Narodowej: <https://bip.men.gov.pl/akty-prawne/projekty-aktow-prawnych/projekt-rozporzadzenia-ministra-edukacji-narodowej-w-sprawie-sposobu-podzialu-czesci-oswiatowej-subwencji-ogolnej-dla-jednostek-samorzadu-terytorialnego-w-roku-2017.html> [dostęp: 27.12.2016].

²⁰ Polskie Radio: <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1590788,6latki-do-szkol-czy-do-przedszkoli-Samorzady-agituja> [dostęp: 28.12.2016].

liczne klasy i w przyszłości mniejsze problemy z naborem do szkół średnich. Przytaczano również pozytywne opinie rodziców, których dzieci rozpoczęły edukację szkolną w wieku 6 lat, a także samych dzieci. Miasto przygotowało i zamieściło w Internecie dwa filmy promujące posyłanie 6-latków do szkół oraz plakat informacyjny kampanii. Ponadto władze Tychów zaznaczali, że w ciągu kilku lat zmian w tym zakresie poczyniono dodatkowe kroki w celu lepszego dostosowania szkół do potrzeb dzieci 6-letnich. Zwiększono o ponad 30 liczbę etatów nauczycieli w świetlicach szkolnych i dostosowano godziny ich pracy do potrzeb rodziców, a także wydano 3,5 mln zł na remonty i wyposażenie szkół. Od 1 września 2016 roku miasto zapewniło również możliwość skorzystania z pomocy logopedy w szkole, co do tej pory było możliwe jedynie w poradni psychologiczno-pedagogicznej²¹.

Działania o charakterze informacyjnym prowadzone były także w Krakowie. Władze samorządowe realizowały akcję informacyjną skierowaną do rodziców 6-latków pt. „Kraków wspiera dojrzałość szkolną... Rodziców!”. Celem tej kampanii było zwiększenie poziomu wiedzy oraz dostępności do diagnostyki i dobrych praktyk, tak by umożliwić rodzicom podjęcie odpowiedzialnej i optymalnej dla ich dzieci decyzji. Zorganizowano ponadto dni otwarte szkół podstawowych, a 12 marca (w ramach Krakowskiej Soboty Otwartej) placówki te prezentowały swoją ofertę, warunki i wyposażenie. Dodatkowo odbywały się w nich konsultacje z nauczycielami czy spotkania z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych. W drugiej połowie lutego w Krakowie uruchomiono tzw. Sześciolinię, czyli telefoniczne konsultacje dla rodziców 6-latków²².

Kampanię informacyjną przeprowadzono również w Łodzi. Odbyła się ona pod hasłem „Miasto szkół dla maluchów!”. W ramach tej akcji uruchomiono m.in. specjalną stronę internetową adresowaną do rodziców dzieci 6-letnich. Na stronie wskazywano zalety wcześniejszego rozpoczęcia edukacji szkolnej oraz przytaczano szereg argumentów za tym, że łódzkie szkoły są gotowe do przyjęcia 6-latków. Władze samorządowe przygotowały również informator, plakat oraz film promujący kampanię²³. Z kolei 6 lutego łódzkie szkoły podstawowe zorganizowały dni otwarte dla dzieci i rodziców. W ramach tego przedsięwzięcia można było zwiedzać klasopracownie, zapoznawać się z ofertą edukacyjną, porozmawiać z nauczycielami. Spotkania z rodzicami odbyły się również w łódzkich przedszkolach²⁴. Tego typu kroki podjęto też w Poznaniu.

²¹ Urząd Miasta Tychy: <http://umtychy.pl/arttykul/4142/6-latki-do-szkol-tychy-chca-przekonac-rodzicow> [dostęp: 28.12.2016].

²² Portal Edukacyjny Krakowa: http://portaledukacyjny.krakow.pl/aktualnosci/197564,1812, komunikat,akcja_informacyjna_dla_rodzicow_6_latkow__krakow_wspiera_dojrzalosc_szkol_na_rodzicow____.html [dostęp: 28.12.2016].

²³ Urząd Miasta Łodzi: <http://uml.lodz.pl/6latki> [dostęp: 28.12.2016].

²⁴ Portal Samorządowy: <http://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/lodz-miasto-szkol-dla-maluchow,76533.html> [dostęp: 28.12.2016].

W mieście tym przeprowadzono kampanię informacyjną pod hasłem „Mamo, tato! Chcę iść do szkoły”²⁵.

Strategię podobną do scharakteryzowanych uprzednio realizowano również w stolicy. W liście skierowanym do rodziców dyrektor Biura Edukacji Urzędu m. st. Warszawy wskazywała na korzyści płynące z posłania dzieci 6-letnich do szkół. Ponadto 6-latkom, które rozpoczną edukację w klasie pierwszej, zapewniono: dwie dodatkowe godziny nauki tygodniowo (jedną na naukę języka obcego, drugą na zajęcia dodatkowe); opiekę logopedy, psychologa i pedagoga oraz opiekę pielęgniarską; możliwość uczestniczenia w zajęciach dodatkowych (artystycznych, naukowych, rozwijających zainteresowania); możliwość skorzystania z zajęć świetlicowych od wczesnych godzin rannych do późnego popołudnia²⁶.

Na szczególną uwagę zasługują działania na rzecz promocji edukacji szkolnej podjęte przez Opole. Rada Miasta Opola ustanowiła bowiem Program wyrównywania szans edukacyjnych „DOBRY START”. Podstawowym celem Programu jest wyrównywanie szans w zakresie rozwoju umiejętności poznawczych, emocjonalnych i społecznych dzieci, które 1 września 2016 roku rozpoczęły naukę w pierwszej klasie²⁷. Realizują go szkoły podstawowe we współpracy z: placówkami wychowania przedszkolnego, Miejską Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Opolu, Miejskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Opolu oraz samorządem gminnym. W Programie założono trzy rodzaje działań:

- 1) organizacyjne: całodzienną opiekę w czasie wolnym od zajęć w świetlicach szkolnych w godz. 6:00–17:00, wsparcie asystenta nauczyciela lub pomocy nauczyciela w każdym oddziale klasy pierwszej, opiekę w czasie ferii zimowych i letnich oraz przerw świątecznych, specjalistyczną pomoc psychologiczno-pedagogiczną, ofertę zajęć pozalekcyjnych, programy rozwoju aktywności fizycznej (w tym zajęcia korekcyjne);
- 2) programowe: przygotowanie programów realizujących podstawę programową edukacji wczesnoszkolnej uwzględniających wiek i etap rozwoju dzieci w klasach I–III, prowadzenie urozmaiconych zajęć świetlicowych (w tym odrabianie lekcji pod opieką nauczyciela), uczestnictwo w szkolnych projektach edukacyjnych, które mają na celu wyrównywanie szans edukacyjnych;

²⁵ Urząd Miasta Poznania: <http://www.poznan.pl/mim/info/news/mamo-tato-chce-isc-do-szkoly,90854.html> [dostęp: 28.12.2016].

²⁶ Biuro Edukacji Urzędu m. st. Warszawy: <http://edukacja.warszawa.pl/content/10556-list-do-rodzicow-dzieci-szescioletnich> [dostęp: 28.12.2016].

²⁷ Pierwotnie wsparciem miały zostać objęte jedynie dzieci 6-letnie, ostatecznie zdecydowano jednak, że zostanie ono skierowane również do 7-latków, które w roku szkolnym 2015/2016 nie poszły do szkół (odroczone im obowiązki szkolne). Warunkiem skorzystania z Programu „DOBRY START” było zamieszkiwanie w Opolu i uczęszczanie do klasy pierwszej jednej z opolskich szkół podstawowych. Zob. Portal Samorządowy: <http://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/opole-1000-zl-na-6-latki-i-7-latki-ktore-pojda-do-szkoly,78679.html> [dostęp: 28.12.2016].

- 3) materialne: finansowanie wydatków mających na celu wspomaganie rozwoju umiejętności poznawczych, emocjonalnych i społecznych dziecka, w tym m.in.: zajęć dodatkowych (sportowych, językowych, artystycznych), półkolonii w okresie ferii i wakacji, wyjść do instytucji kulturalnych, zakupu literatury i czasopism dziecięcych, a także literatury specjalistycznej dla rodziców²⁸.

Ważnym elementem Programu była pomoc pieniężna. Wsparcie to miało umożliwić rodzicom sfinansowanie wydatków poniesionych na rzecz dziecka mających na celu wspomaganie i rozwój jego umiejętności poznawczych, emocjonalnych i społecznych w okresie od 1 lipca 2016 roku do 31 marca 2017 roku. Przewidywana kwota pomocy finansowej miała wynieść 1 000 zł na każdego ucznia klasy pierwszej (w postaci zwrotu poniesionych wydatków udokumentowanych fakturami lub rachunkami). Wśród rezultatów Programu wskazano m.in. wzrost liczby dzieci 6-letnich rozpoczynających naukę w szkole podstawowej²⁹. Realizowana w Opolu strategia stanowi najbardziej kompleksową formę wsparcia udzielanego przez samorząd uczniom klasy pierwszej.

Program działań skierowanych do rodziców dzieci 6-letnich stworzyli również samorządowcy z Rybnika. Nazwano go „Rybnicka wyprawka dla 6-latków” i obejmował on m.in. pomoc rzeczową o wartości ok. 200 zł, w skład której weszły przybory szkolne przydatne pierwszoklasistom. Miasto zapewniło możliwość skorzystania z zajęć świetlicowych (odbywających się też w czasie przerw świątecznych), dostęp do logopedy, badanie przesiewowe wad postawy i organizację gimnastyki korekcyjnej oraz sfinansowało uczniom 6-letnim ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków. Samorząd podkreślał, że rybnickie szkoły podstawowe są dostosowane do potrzeb 6-latków. W Rybniku prowadzona była również kampania informacyjna (m.in. na stronie internetowej Urzędu Miasta zamieszczono film pokazujący zalety edukacji 6-latków w rybnickich szkołach), organizowano też spotkania z rodzicami³⁰.

Samorząd Sosnowca także realizował program pomocy finansowej dla rodziców dzieci rozpoczynających naukę w klasie pierwszej szkoły podstawowej³¹. Program ten nazwano „Wsparcie na start” i obejmował on świadczenie pieniężne w kwocie do 500 zł na dziecko zamieszkałe w Sosnowcu, które w roku szkolnym

²⁸ Uchwała nr XXIV/446/16 Rady Miasta Opola z dnia 24 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Programu wyrównywania szans edukacyjnych „DOBRY START” dla dzieci zamieszkałych w Opolu uczęszczających w roku szkolnym 2016/2017 do klas pierwszych szkół podstawowych [Dz.Urz.Woj. Opolskiego, poz. 757].

²⁹ Urząd Miasta Opole: [http://www.opole.pl/dobry-start-dla-szesciolatkow-w-opole](http://www.opole.pl/dobry-start-dla-szesciolatkow-w-opolu) [dostęp: 28.12.2016].

³⁰ Urząd Miasta Rybnik: <http://www.rybnik.pl/index.php?id=223&p=news,11,show,8637> [dostęp: 28.12.2016].

³¹ Uchwała nr 359/XXX/2016 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 28 kwietnia 2016 roku w sprawie jednorazowego świadczenia pieniężnego na rzecz dzieci rozpoczynających realizację obowiązku szkolnego w klasie pierwszej szkoły podstawowej na terenie miasta Sosnowca w roku szkolnym 2016/2017 [Dz. Urz.Woj. Śląskiego, poz. 2618].

2016/2017 rozpoczęło naukę w klasie pierwszej szkoły podstawowej na terenie miasta (niezależnie od wieku). Wsparcie to było przyznawane w formie refundacji wydatków poniesionych przez rodziców na zakup artykułów i przyborów szkolnych oraz odzieży. Drugi komponent programu stanowił pakiet bezpłatnych badań pod kątem wykrywania otyłości, wad postawy oraz walki z próchnicą. Samorząd zadbał również o nauczycieli wychowania wczesnoszkolnego, którym groziła utrata zatrudnienia z powodu otwarcia zbyt małej liczby oddziałów (wychowawców oddziałów klasy trzeciej w roku szkolnym 2015/2016). Część z nich skierowano do pracy w oddziałach przedszkolnych (w klasach zerowych), które utworzono przy szkołach podstawowych. Jednocześnie pracodawcami tych pedagogów zostały przedszkola. Takie rozwiązanie wiązało się z koniecznością wyrażenia przez nauczycieli zgody na zwiększoną liczbę godzin pracy wychowawczo-dydaktycznej (z 18 do 25), a także na brak przerw świątecznych i ferii zimowych. Niemniej jednak pedagodzy otrzymali gwarancję, że po roku zostaną ponownie zatrudnieni przez szkołę i przez następne trzy lata będą kontynuować pracę z dziećmi, którymi zajmowali się uprzednio w klasie zerowej. Oznacza to, że nauczyciele, którzy zgodzili się na tę propozycję, otrzymali jednocześnie pewność zatrudnienia przez 4 lata³².

Samorządowcy z Lublina również podjęli kroki, które miały uchronić pedagogów przed zwolnieniami. Nauczycieli wychowania wczesnoszkolnego skierowano do pracy w nowych oddziałach przedszkolnych lub w świetlicach szkolnych³³. Z kolei w Łomży prowadzone były działania, których celem było nakłonienie rodziców, by posłali dzieci 6-letnie do tzw. zerówek utworzonych w szkołach podstawowych³⁴. W ten sposób samorządowcy chcieli zapewnić jak największą liczbę miejsc w placówkach przedszkolnych dla młodszych dzieci, a także uniknąć zwolnień nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

4. Podsumowanie

Podwyższenie wieku obowiązkowej edukacji szkolnej wywołało wiele problemów o charakterze lokalnym. Z tego powodu część samorządów przeprowadziła różnorodne działania, które miały zniwelować negatywne konsekwencje zmian w oświacie. Wśród podjętych przedsięwzięć dominowały kampanie informacyj-

³² S. TURZAŃSKA: *Zniesienie obowiązkowej edukacji dla 6-latków a problemy organizacyjne, finansowe i prawne samorządów po nowelizacji ustawy o systemie oświaty na przykładzie gminy Sosnowiec*. W: J. AULEYTNER, red.: *Krajowe i międzynarodowe konteksty polityki społecznej*. Warszawa 2016, s. 435–436.

³³ Portal Samorządowy: <http://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/niewiele-dzieci-w-lubelskiem-pojdzie-do-pierwszych-klas,78362.html> [dostęp: 29.12.2016].

³⁴ Radio Białystok: <http://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/index/id/131325> [dostęp: 29.12.2016].

ne, których celem było nakłonienie rodziców dzieci 6-letnich do rozpoczęcia przez nie nauki w klasie pierwszej. Akcje te prowadzone były w przestrzeni wirtualnej, jak również w lokalnej prasie, przedszkolach, szkołach czy instytucjach publicznych. Niektóre gminy poza działaniami o charakterze informacyjnym udzielały rodzicom wsparcia finansowego (np. refundacja wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego), stosowały zachęty rzeczowe (np. wyprawka w postaci przyborów szkolnych) czy też proponowały usługi na rzecz dziecka i jego rodziców (np. zajęcia świetlicowe, pomoc logopedy, badania zdrowotne). Udzielana przez samorządy pomoc zależna była od kondycji finansowej, a także możliwości organizacyjnych gmin.

Jak pokazują dostępne dane szacunkowe, pomimo licznych zachęt większość rodziców zdecydowała, że ich 6-letnie dzieci pozostaną w klasach zerowych. Niemniej jednak realizowane przez władze lokalne strategie na rzecz zwiększenia liczby uczniów 6-letnich w klasie pierwszej świadczą o aktywnym reagowaniu samorządów gminnych na zmiany w oświacie podejmowane na szczeblu centralnym. Stanowią również formę komunikatów wysyłanych przez polityków samorządowych do rodziców 6-latków, a więc również do wyborców.

Bibliografia

Opracowania zwarte

TURZAŃSKA S.: *Zniesienie obowiązku szkolnego dla 6-latków a problemy organizacyjne, finansowe i prawne samorządów po nowelizacji ustawy o systemie oświaty na przykładzie gminy Sosnowiec*. W: J. AULEYTNER, red.: *Krajowe i międzynarodowe konteksty polityki społecznej*. Warszawa 2016.

Strony internetowe

<http://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/01/list-minister-edukacji-narodowej-do-wojtow-burmistrzow-i-prezydentow-miast.docx>.

http://portaledukacyjny.krakow.pl/aktualnosci/197564,1812,komunikat,akcja_informacyjna_dla_rodzicow_6_latkow__krakow_wspiera_dojrzalosc_szkolna_rodzicow____.html.

http://samorząd.pap.pl/depesze/wiadomosci_centralne/163043/5-278-1-zlotych--Jest-ostateczna-kwota-czesci-oswiatowej-na-ucznia-w-tym-roku.

<http://uml.lodz.pl/6latki>.

<http://umtychy.pl/arttykul/4142/6-latki-do-szkol-tychy-chca-przekonac-rodzicow>.

<http://www.opole.pl/dobry-start-dla-szesciolatkow-w-opolu>.

<http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1590788,6latki-do-szkol-czy-do-przedszkoli-Samorządy-agituja>.

<http://www.portalsamorządowy.pl/edukacja/lodz-miasto-szkol-dla-maluchow,76533.html>.

<http://www.portalsamorządowy.pl/edukacja/niewiele-dzieci-w-lubelskiem-pojdzie-do-pierwszych-klas,78362.html>.

<http://www.portalsamorządowy.pl/edukacja/opole-1000-zl-na-6-latki-i-7-latki-ktore-pojda-do-szkoly,78679.html>.

<http://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/zgw-rp-znp-reforma-oswiaty-to-wspolny-problem-samorzadow-i-nauczycieli,76571.html>.
<http://www.poznan.pl/mim/info/news/mamo-tato-chce-isc-do-szkoly,90854.html>.
<http://www.radio.bialystok.pl/wiadomosci/index/id/131325>.
<http://www.rybnik.pl/index.php?id=223&p=news,11,show,8637>.
<https://bip.men.gov.pl/akty-prawne/projekty-aktow-prawnych/projekt-rozporzadzenia-ministra-edukacji-narodowej-w-sprawie-sposobu-podzialu-czesci-oswiatowej-subwencji-ogolnej-dla-jednostek-samorzadu-terytorialnego-w-roku-2017.html>.
<https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/co-nowego-w-roku-szkolnym-20162017-najwazniejsze-informacje.html>.

Materiały źródłowe

Co warto wiedzieć o podstawie programowej? Ministerstwo Edukacji Narodowej. Warszawa 2008.

Wykaz aktów prawnych

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).
Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tj. z 2016 r. Dz.U., poz. 1943).
Ustawa z dnia 30 sierpnia 2013 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 1265).
Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 35).
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 roku w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. Nr 161, poz. 1080).
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 czerwca 2011 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. Nr 143, poz. 839).
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 grudnia 2015 roku w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016 (Dz.U., poz. 2294).
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U., poz. 895).
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 roku zmieniające rozporządzenie zmieniające w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U., poz. 896).
Uchwała nr XXIV/446/16 Rady Miasta Opola z dnia 24 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Programu wyrównywania szans edukacyjnych „DOBRY START” dla dzieci zamieszkałych w Opolu uczęszczających w roku szkolnym 2016/2017 do klas pierwszych szkół podstawowych (Dz.Urz.Woj. Opolskiego, poz. 757).
Uchwała nr 359/XXX/2016 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 28 kwietnia 2016 roku w sprawie jednorazowego świadczenia pieniężnego na rzecz dzieci rozpoczynających realizację obowiązku szkolnego w klasie pierwszej szkoły podstawowej na terenie miasta Sosnowca w roku szkolnym 2016/2017 (Dz.Urz.Woj. Śląskiego, poz. 2618).

Natalia Stępień-Lampa – doktor nauk społecznych. Od 2009 roku zatrudniona w Zakładzie Polityki Społecznej Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Członek Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej. Skarbnik Towarzystwa Inicjatyw Naukowych. Zainteresowania naukowe związane z problematyką wyrównywania szans edukacyjnych, polityką edukacyjną, zjawiskiem ubóstwa, w tym jego przestrzennej koncentracji.